

kniha mi umožnila získat mnohem ucelenější pohled. K výslednému dílu je nutno autorům poblahopřát a našim čtenářům ukázat, že kniha je cenným zdrojem údajů o jednom z nejhezčích slovenských pohorí. Ale také o botanících, kteří na Fatře pracovali. A leckomu může posloužit i jako vzor, jak udělat výborným způsobem regionální květenu.

František K r a h u l e c

ZPRÁVY O LITERATUŘE / BOOK REVIEWS

D u d á k V. [ed.]

Plzeňsko – příroda, historie a život

Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, Praha, 2008, 880 p.

V encyklopedické řadě Krajina a lidé nakladatelství Baset vyšel po Šumavě, Českém lesu, Novohradských horách a Krkonoších v roce 2008 již pátý svazek a to Plzeňsko – příroda, historie a život; zahrnuje okresy Plzeň-město, Plzeň-sever, Plzeň-jih, Rokycany a část okresu Tachov. Editorem encyklopedie je V. Dudák, odpovědným garantem přírodovědně zaměřených kapitol je Z. Chocholoušková.

Po publikaci Příroda Plzeňského kraje (ed. Krajský úřad Plzeňského kraje, 2004) a XI. svazku edice Chráněná území ČR Plzeňsko a Karlovarsko (ed. AOPK ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 2004) je to již třetí titul věnovaný v posledních pěti letech přírodě (kromě dalších a rozsáhlejších oddílů: Lidé a sídla, Dějiny, Kultura, Život a práce, Cestovní ruch, Sport a rekreace, Přílohy a Historický průvodce). Pomineme-li pododdíly Neživá příroda a Zvířena, pak květena je popisována na 23 stranách, významné ekosystémy na 21 stranách a ochrana přírody na 19 stranách z celkových 880 stran.

Nabízí se otázka: v čem je tento titul jiný, co přináší zájemcům a botanikům nového?

Obsah jednotlivých kapitol je odvislý od specializace autorů – regionálních botaniků, převážně z Pedagogické fakulty Západočeské univerzity a Západočeského muzea v Plzni, příp. Západočeské pobočky České botanické společnosti. V. Volfová-Baxová nastiňuje na str. 115–117 přehledně pojednání o sinicích a řasách, vycházející z výzkumů západočeské „algologické školy“ Filipa Lederera. O. Peksa vstupuje do popisu současných lichenologických poměrů prostřednictvím shrnutí vývoje poznávání regionu od Paula Hory až po Josefa Smolu (str. 118–119). Postupně charakterizuje jednotlivé význačné biotopy a uvádí typické i vzácné druhy a úspěšně se snaží o jejich i pro laika srozumitelný popis. Text doplňuje základní lichenologicko-floristická literatura regionu. Bryologie patří na Plzeňsko díky mnoholetému působení M. Vondráčka k oborům téměř klasickým, jak přehledně popisuje autorka statí o mechorestech (str. 120–121) N. Gutzerová. Věnuje se též zajímavějším nálezům jako je např. *Pogonatum nanum*, *Disceium nudum* či v údolí Berounky se vyskytujícímu druhu *Schistostega pennata*. L. Zelený a S. Holec v kapitole Houby (str. 122–125) konstatují, že v regionu, kromě V. Cejpa, trvale nepůsobil žádný profesionální mykolog a vyjmenovávají a hodnotí práci zdejších mykologů-amatérů. Sestavují tabulku nejdůležitějších vzácných druhů hub nalezených v regionu (v literatuře ale neuvádějí odkaz na pramen „Červená kniha“). K některým druhům uvedeným v textu by bylo možné v herbáři Západočeského muzea dohledat i další současné lokality např. *Pisolithus arrhizus* (1993, Plzeň); převážně jsou zde ovšem uloženy historické sběry F. Malocha. Nejrozsáhlejší kapitolou (v rámci možností daných editorem) jsou Cévnaté rostliny (str. 127–137). Je zpracovaná zkušenými a literaturu (i terén) znajícími botanickými I. Matějkovou a S. Pecháčkovou. Fytogeografickými vazbami květeny, charakteristikou květeny středoevropského opadavého lesa, květeny subatlantické, subboreální, teplomilné i alpské a květeny jihosiibiřských oblastí se poněkud vracejí k pojetí v textu dřívějším (2004, Příroda Plzeňského kraje). Je spíše záležitostí redaktora, zda ponechat v textu podkapitolo (či jí přímo zadávat?) Vliv člověka na druhovou skladbu rostlin, když je v encyklopedii samostatná kapitola Synantropní vegetace. Podstatné spatřuji v posledních 7 stranách textu, tj. ve floristické charakteristice jednotlivých fytochorionů (Plzeňská pahorkatina, Krivoklátsko, Tepelské vrchy,

Plánický hřeben, Holoubkovské Podbrdsko a Brdy a Jesenícká pahorkatina). Synantropní vegetace (str. 108–113) je specializací autorky kapitoly Z. Chocholouškové, žačky a pokračovatelky plzeňského ruderaloga A. Pyška. Popisuje segetální a ruderalní druhy, rozlišuje městská a vesnická stanoviště a používá v oboru obvyklá kritéria i třídění. V pasáži věnované železničním tratím postrádám např. zmínku o současném šíření druhů jako je *Saxifraga tridactylites*, *Galeopsis angustifolia*, *Cerastium glutinosum* aj. mimo jejich přirozený areál.

Kapitole Květena předchází v „basetovské řadě“ obvyklé Významné ekosystémy. Lesní ekosystémy jsou J. Boušem zpracované z pohledu lesnického s uvedením lesnatosti, druhové skladby současných lesních ekosystémů a popisem jednotlivých lesních typů. Kapitoly Nelesní ekosystémy (T. Č. Kučera) a Vodní a mokřadní ekosystémy (T. Č. Kučera, Z. Chocholoušková) vycházejí z Katalogu biotopů České republiky a aplikují jej na Plzeňsko. Ochráně přírody je věnováno téměř 20 stran. Přináší (kromě kapitol Územní systém ekologické stability, Natura 2000 a Ohrožená území a ekologické zátěže) kompletní seznam všech maloplošných chráněných území (L. Pivoňková), charakteristiku přírodních parků (E. Kočandřlová) a přehled památných stromů (M. Kašparová).

Počet doprovodných fotografií byl zřejmě stanoven editorem. Jde převážně o fotografie menšího formátu na šíři třísloupcové sazby. Fotografie jsou vesměs kvalitní; o vhodnosti zařazení některých je však možno s ohledem na jejich kvalitu (nikoliv námět) diskutovat: sleziník severní – str. 100, pastvina – str. 101, spasené rákosiny – str. 107, sešlapové druhy – str. 113, věsenka nachová – str. 127. Rovněž popis některých fotografií je nedostatečný (např. Okraj smíšeného lesa – str. 96).

Text zmiňovaných kapitol je psaný srozumitelně, leckdy však snaha o popularizaci sklouzává k obratům jako je „velice hezky zarostlá“ (str. 105), „hezké ovsíkové louky“ (str. 101), pastva „nesmí být příliš intenzivní“ (str. 101) aj. Drobné přepisy jako je *Hieracium grandiflorum* (str. 136) jsou v textu ojedinělé.

Čtení i listování více než 60 stranami věnovanými přírodě Plzeňska není určitě čas strávený zbytečně. Autorům (i editorovi) se evidentně podařilo rozšířit obecně nízké povědomí o pestrosti a hodnotách přírody, resp. květeny okolí krajského města. Encyklopedie je dostupná publikace, nabízená v téměř každém regionálním knihkupectví; určitě osloví více čtenářů než zmiňované dvě publikace předchozí a přinese i podstatně více informací a zajímavostí.

Jaroslava Nešvadbová

ZPRÁVY O LITERATUŘE / BOOK REVIEWS

Prach K., Štech M. & Říha P.

Ekologie a rozšíření biomů na Zemi

Scientia, Praha, 2009, 151 p. + příloha barevných fotografií.

Povědomí o souvislosti přírodních jevů na celé Zemi narostlo se stoupající mobilitou lidí a jejich vzděláním. Množství informací o zvláštěnostech či podobnostech pevninských i mořských oblastí se zvětšilo zejména v druhé půlce minulého století, když v mezinárodních vědeckých programech byly zavedeny srovnatelné metody pozorování i měření a vznikly databanky informací. Velký pokrok zaznamenala biologie a s ní spojené terénní obory. Obecně byly vědou přijaty sjednocující pojmy, jako je „biosféra“, „geosystém“, „ekosystém“, „biom“ atp. Každé pojednání planetární komplexity však doprovázejí dvě potíže: (1) velké rozměry a vzdálenosti uvažovaných krajín a (2) inherentní složité interakce neživých a živých objektů. V prvním ohledu se situace podstatně zlepšuje, protože odborníci i veřejnost mohou vidět strukturu krajiny z okénka letadla, ve filmech nebo na družicových snímcích. Denně vidíme v televizi globální scénérii při interpretaci meteorologických dějů! V druhém ohledu je pokrok ve znalostech globální komplexity pomalejší a poznatky o různorodé stavbě (látkové, energetické a informační vazby v přírodě) jsou ve všech